

D RUŠTVENIK

DOMOLJUBOVA PRILOGA
POSVEČENA IZOBRAZBI
: IN NAŠIM DRUŠTVOM :

Stev. 9.

V Ljubljani, dne 21. septembra 1911.

Leto III.

Naše društvo.

2. Raztrgajmo verigo!

Štirinajst dni po ustanovitvi društva je povabil Hribov Joža vse fante in može, med njimi tudi učitelja h Hribu na razgovor. Ko so bili vsi zbrani, jih je ogovoril:

»Možje in fantje! V veselje in ponos vseh poštenih ljudi naše občine in teh je hvala Bogu mnogo, je društvo, ki smo ga napravili. Mi fantje smo začeli, z lastnimi močmi, brez voditeljev in podpornikov smo naredili vse. Gospoda učitelja štejem seveda med nas, ker on ne mara, da bi imel kako prednost in posebnost. Društvo lepo napreduje in mora v prihodnje še lepše. Zato pa moramo napraviti še nekaj. Raztrgati moramo verigo. Vsi veste, kaj mislim. Naš župan je gostilničar, vsi trije občinski svetovalci so gostilničarji in vsak mož je ali gostilničar, ali trgovec, prodajalec žganja, ali pa je sorodnik ali pa dolжник enega izmed teh. Vsi so med seboj zvezani, vsem se gre za enake koristi. Vsi ti krčmarji in trgovci žive od drugih, obenem pa so po modrosti naših ljudi njih gospodarji. Po naših gostilnah se čitajo samo liberalni listi. Vsaka liberalna laž se po teh gostilnah raztrosi med ljudi. Fant, ki ga dobi gostilničar s sladkimi besedami za gostilno, je za nas izgubljen. Če hočemo, da bo naše društvo doseglo popolen uspeh, mora streti vlado gostilničarjev. Zato sem vas povabil sem. Dostikrat se je govorilo o tem, da bo treba občinski odbor malo preurediti, samo začel ni nihče. Sedaj začnemo mi mladi, pričakujemo pa, da nas bodo vsi starejši možje, kar je razsodnih, podpirali kakor pri ustanovitvi društva. Zastopane so vse vasi naše občine in še danes lahko določimo kandidate. Izberimo ugledne naše može tako, da bo imela vsaj vsaka vas enega, večje po več!»

»Ta je pametna,« si je mislil vsak, vsem so žarela lica veselja, ko so mislili, kako bodo zopet lahko izvršili veliko delo in želi veliko hvaležnost od ljudi, ki jih bodo osvobodili trdega gospodstva tistih, ki bi morali biti sami odvisni od onih, ki od njih žive. Vsi so vedeli, da bo boj hud in grd, pa kaj to, mladina se boja veseli, čim več boja, tem več življenja. »To bo zabava,« so dejali drug drugim in kmalu so izbrali kandidate, same društvene člane.

»Fantje, zdaj pa še nekaj,« se je oglasil spet Joža. »Te može smo zbrali mi, zato moramo tudi mi skrbeti, da bodo res izvoljeni, za čast nas vseh se gre. Občinski red smo preštudirali v društvu, vsak ga kolikortoliko zna, vsak lahko agitira, vendar moramo napraviti natančen načrt za agitacijo. Za vsak boj je treba načrta. Med tem časom ne moremo več priti vsi skupaj, zato moramo določiti zaupnike za vsako vas, ti pa morajo priti vsak tretji večer skupaj, da se pogovore o vseh važnih zadevah. Tudi glede reklamacij se morajo vse pogovoriti. Mislim pa, da je najbolje, če vodimo agitacijo samo taki, ki nismo izbrani za kandidate. Za drugega vsak lažje agitira kot zase. Tudi gospod učitelj pravi, da se v ta boj ne bo spustil, on se res ne sme preveč izpostavljeti, in saj je nas dovolj.

Jaz sem tudi že premišljeval, kako naj bi se agitiralo, bom še to povedal, do kakih zaključkov sem prišel. Ko bomo hodili agitirati, je najbolje, da gresta povsod dva skupaj. Če eden ne zadene prave strune, lahko drugi začne z drugimi razlogi, sploh lahko drug drugemu pomagata. Posebno se mora na to paziti, da gre v vsako hišo tisti, ki ima pri tistih ljudeh največ veljave. Marsikje jih bo eden lahko pregovoril, dočim bi jih drugi ne. In kaj naj govore naši agitatorji?

Posebno žene moramo pridobiti zase. Naše gospodinje najbolj občutijo težo naših gostilen. Nobenega reda ni, v petek in svetek se toči žganje. Ženam

povejmo, da bomo v red djali gostilne. Boj gostilnam!

Veliko jih je pri nas, ki na noben način nečejo biti liberalci. Hujše jih ne moreš razžaliti, kakor če jim rečeš, da so liberalci, sedaj bodo šli v boj za verigo, ki je skozinsko liberalna. Lokajmo, da je župan in odbor liberalen. Vsi imajo liberalne časnike, zabavljajo vedno in povsod čez duhovnike, podpirajo vse, kar je liberalnega in obrekujejo in zabavljajo čez vse, kar je naše, volijo z liberalci. Vendar je pri nas dosti slepcev, ki jim še vedno verjamejo, da niso liberalci. Seveda odločno našim ljudem radi govore, da hodijo v cerkev, da niso nobene stranke. Kdaj pa liberalci še niso bili hinavci? Župan Pust je tudi meni enkrat pravil, da ni nič, da ni nobene stranke, da je samo sam zase. Boljše bi ne bil mogel povedati, da je liberalec. Liberalec je vsak samo sam zase. Mi smo pa za vse, posebno za tiste, ki so najbolj potrebni naše pomoči; to zahteva krščanska ljubezen. Boj liberalizmu!

Kdor kaj nase drži, mu moramo povedati, da ne gre in ne gre, da bi peščica krčmarjev in trgovcev, ki od nas živi, nad nami gospodovala. Naša občina je kmečka in delovska, kmetje in delavci naj bodo tudi gospodarji. Pust je tudi že dovolj dolgo župan. Že dvajset let, poskusimo še s kakim drugim. Vsak ima enako pravico in toliko sposoben, kakor je Pust, je v naši občini skoro vsak gospodar. Novi časi, nov občinski volivni red, nov odbor, nov župan, to naj bo naše geslo. Krčmar-župan, to tudi ne gre. Kdor ima pri županu opravka, mora piti, čim bolj pije, lažje opravi, kdor nič ne pije, bo slabo naletel. Pri važnih opravkih bi pa moral biti trezen. Županstvo ni za to, da bi imela gostilna od njega dobiček.

Kakor drži skupaj veriga, ki jo hočemo raztrgati, tako moramo držati tudi mi, če hočemo zmagati. Nekateri ljudje so strašno sitni. Eni bodo rekli,

da smo iz njihove vasi vzeli premalo odbornikov, drugi zopet: »Tega bi že volil, tega pa ne; pa zakaj pa tega ne volite in tega. Meni je pa ta bolj všeč.« Vsak bi najrajše sam sestavil listo. Vi ste videli, da smo dolgo tehtali in tuhtali in na vse strani razmišljali, predno smo sestavili to listo. Ljudem treba dopovedati, da je nemogoče dobiti takih kandidatov, da bi bili prav vsem všeč. Mora pač eden in drugi malo potrpeti. Če hočemo zmagati, moramo vsi složno voliti.

Zdaj pa na delo, veriga se mora raztrgati!

Bilo je že temno, ko so odhajali. Šli so v gruĉah na vse strani, živahen pogovor in vesel smeh se je slišal krog in krog. Oni, ki so šli v sosednje vasi, so tudi vriskali. Uĉitelj je šel sam proti šoli, tudi ves vesel. Vedno bolj so mu bili všeĉ ti fantje, tako korajžni in izobraženi. Če bi jih bilo vzgojilo izobraževalno društvo po desetih letih delovanja, bi bilo lahko ponosno nanje. Ti so se doslej vzgajali sami, samo nadajevati hoĉejo v društvo. Vedel je, da vsi veliko bero in da so zahajali k društvenim prireditvam po sosednjih krajih, spoznal je pa tudi že v šoli, da so Dolinci zelo brihtni. Posebno pa se je ĉudil Hribovemu. Presnet fant, kako lepo je govoril. Ta bi bil za župana. Ćudno, niti kandidat za odbornika noĉe biti. No, bo pa pozneje župan, ko mu oĉe prepusti kmetijo. In kdo bo zmagal? Vedel je, da je Pustova veriga ĉudovito moĉna, vendar ti fantje morajo tudi nekaj zaleĉi. Borili se bodo za pošteno, sveto stvar, Bog bo svet boj blagoslovil.

Zaĉelo se je življenje, kakor ga Dolina še ni pomnila. Ob veĉerih so hodili fantje po hišah in agitirali, po dnevu je bilo teško dobiti Dolince doma. Vsak veĉer je slišal uĉitelj petje in vriskanje. V par dneh je vedel vsak otrok, za kaj se gre. Kjer sta se dva sreĉala, sta govorila o volitvah. Pastirji na paši so ugibali, kdo bo zmagal.

Pust in njegovi ljudje so bili že v zaĉetku kar zmedeni. Niso si vedeli pomagati in mislili so že zagnati puške v koruzo. V nedeljo popoldan so prišli k Pustu dacar, orožnik in advokat dr. Smola. Potolažili so Pusta in uĉili so ga, kako naj dela. Smola mu je tudi ponudil svojega pisarja. »Fant je prebrisan, bojev je vajen, občinski volivni red pozna. Vse bo lahko vodil. Že tako sem mu mislil dati teden dopusta, naj pa k vam pride. Malo pijaĉe in jedi mu boste dali, pa bo. Delal pa bo imenitno.«

Res je prišel in zaĉeli so z vsemi silami. Že volivni imenik so napravili tako, da sta Hribov Joža in Poljanĉev Tone vložila nad sto reklamacij. Potem so postavili kandidate, zaĉeli agitirati. Najprej so se spravili nad ženske. Pust in Sladki Jože, krĉmar v Stranski vasi in občinski odbornik v dosedanem in kandidat za novi odbor, sta šla po hišah. In kdor je imel delo pri kakem liberalcu, kdor je bil kaj dolžan, kdor je kaj prodajal ali kupoval od njih,

vsak je moral obljubiti, da bo volil z njimi. Streĉi so zaĉeli ljudem na vse pretege. Krĉmarji so bili vsi prijazni z ljudmi, da bi bili vsakemu lahko rekli »Sladki«, ne samo Jožetu; kadar je kdo hotel oditi iz gostilne, mu je vselej zaklical krĉmar:

»No, pa vendar malo poĉakaj, saj te tako ni nikoli k nam v vas. Bom pa še jaz dal za eno steklenico, samo zato, ker sva bila še zmerom prijatelja. Kar hudo mi je ĉasih, ko mislim: lej, tako sva prijatelja, pa tako malokdaj prideš k nam. Saj vem, zato te ni, ker misliš, da pri nas mora vsak piti, pa ni tako, rajši imam dobrega prijatelja, ĉe nič ne pije, kot hinavca, ki pije in plaĉa šefane.«

Potem pri drugi merici je razložil krĉmar, da so hinavci ti presneti klerikalci, vpijejo in lažejo vse sorte, kako se bore proti liberalizmu, gostilnam, za ljudstvo, v resnici se jim pa gre le za to, da bi dobili občinsko gospodarstvo v roke in sezidali društveni dom na račun davkoplaĉevalcev. Kaj se ti smrkavci sploh vtikajo v občinske volitve. Ko bi on delal postave, bi drugaĉe naredil. Samo tisti naj voli in agitira, ki kaj ima in kaj plaĉa.

Ko je moŹ odhajal iz krĉme, je premišljeval: »Saj ni tako napaĉen moŹ, kakor pravijo. Seveda vsak se za svoje potegne. Ta mi da vsaj za pijaĉo. Kaj bom pa tam dobil? In kdo ve, morebiti bodo novi gospodarji še slabši kakor stari. Pa društveni dom! Še tega je treba. Pa bi ga res kmalu napravljali. Seveda, ti boš pa plaĉeval. Mladi, neizkušeni ljudje, ki ne vedo, kakor se denar za davke dobi. Bomo že le pri starih ostali. Zameriti se tudi ni dobro. Krĉmarja in trgovca še zmerom ĉlovek rabi.«

Ko so prišli fantje, da bi napisali odbornike na glasovnico, je bil moŹ redkih besedi. »Bomo videli, no, kako bo. Jaz nič prav ne verjamem. Bodo menda že le stari zmagali. Pravzaprav, jaz kar stari odbor potrdim. Pustite rajši. Ti so že vsega vajeni. No, pa jih napišite te vaše kandidate na ta-le papir. One imam že tudi napisane, na glasovnico bom pozneje kar sam napisal. Tako mislim, da bi vsakih nekaj.« — Fantje so brŹ vedeli, ta bo volil nasprotno.

Posebno s pijanci so imeli žalostne skušnjē. Obetali so vsakemu, da bodo z njim volili, kdor jih je vprašal. Ko so dobili glasovnice, so pa kar tekli v eno ali drugo gostilno: »Jaz bom že kar stare volil, kaj bi prebiral. Ćim bolj ĉlovek izbira, slabše dobi. Kar ti napiši, pa pol litra ga prinesi. Će boš zmagal, ga bomo pa še pili, kaj ne?«

Krĉmar ga je rad prinesel zastonj, še rajši je pa napisal.

Tistim ženskam, ki so volile s pooblastili, ni nesel glasovnic in izkaznic občinski sluga, kar Pust in Sladki Jože sta stopila okoli njih. »Tole boš podpisala, za volitve gre, moraš podpisati.« Ko ji je podpisala pooblastilo, sta kar pridržala vse skupaj. »Je že dobro,

tele papirje bova pa kar obdržala. Z Bogom!« In sta šla dalje.

Nekateri so se kregali, ko so jih fantje nagovarjali, naj z njimi volijo. »Kaj je treba take jeze in sovraštva? Ne vem, fantje, ali ste kaj pomislili, ko ste zaĉeli. To je velika odgovornost, ki ste jo prevzeli. Še na stara leta vas bodo kleli.« Ravno taki so dejali take, ki so se prej dostikrat kregali in pridruŹali ĉez kriviĉnega župana in odbor, obetali mu mašĉevanje in ustili se, kako bodo prihodnjiĉ obraĉunali z njim.

Najhujše pijance so krĉmarji kar stalno napajali, da so hodili nepretrgano okrog, razgrajali in zmerjali klerikalne fante in moŹe, hvalili Pusta in odbornike, obenem pa iskali prilike za pretep. Ko bi Hribov Joža ne bil nekaterih malo bolj vroĉekrvnih fantov priiril in pogovarjal, bi bilo gotovo prišlo do pretepa.

Ni je laŹi, ki bi takrat ne bila prišla na vrsto. Fantje pa so hodili po hišah, razlagali ljudem, za kaj se gre, pobijali liberalne laŹi, navduševali jih za svobodo in pravico in podpisovali glasovnice.

Veliko je bilo število znaĉajnih, ustrašenih moŹ, ki jih ni ganilo liberalno sladkanje in prilizovanje, ki jih niso zapeljale zlate obljube, ki se niso ustrašili najhujše groŹnje. Ti so se trdno strnili skupaj in bilo je, koŹ da se občina deli na dva dela, ki bosta loĉena za vselej. Kako je bilo to nerodno za tiste, ki bi bili najrajše pri obeh strankah. Vsak se je moral odloĉiti za eno ali drugo stranko. Za naše je kazalo precej ugodno, vendar nihĉe ni mogel za gotovo reĉi, kako bo. Zato je vse napeto pričakovalo dneva volitve.

Ta dan je prinesel zadoŹčenje. Veriga se je raztrgala. Nihĉe je ne bo veĉ zvaril. Će krĉmarji prepuste vse Źganje, ne bo veĉ ognja, ki bi ogrel Dolince tako, da bi mogli liberalci variti vertigo, tako so govorili ljudje. Marsikdo, ki je prej navdušeno hvalil stari liberalni odbor, se je izpreobrnil in slovesno zatrjeval, da je volil klerikalno. Naši moŹje so molĉati in si mislili: Sedaj še nisi, drugiĉ boš pa res gotovo. Zato se niso hoteli pričakati z njim.

Hribovega Joža so zveĉer napadli nahujskani hlapci Pustovi, pa so slabo naleteli; zbralo se je brŹ celo veĉ naših fantov in hlapci so pobegnili. Samo poveĉali so navdušenje za Joža pri ljudeh. In Joža je bil fant, ki so tistiĉrat govorili o njem kroginkrog s ponosom in spoštovanjem.

St. T.:

Cigan.

(Nadaljevanje.)

Na to je nekaj zašumelo, Anica se je prestrašila in odskoĉila od okna. Še parkrat je zašumelo in na okno je nekdo rahlo potrkal in tiho zaklical:

»Anica!«

Takoj je spoznala njegov glas, razveselila se, a obenem se ji je zdelo čudno, kaj hodi ponoči, in skoraj se je zbadala, zle slutnje so jo obhajale. Pristopila je k oknu in zagledala Janeza.

»Gotovo se ti zdi čudno, kaj iščem ponoči, ko nimam navade, da bi motil ljudi v spanju, pa nisem mogel drugače.«

»Oh, Janez, kje si bil, da te od onega dne nisem več videla! Ozirala sem se, a tebe ni bilo nikjer, poslušala sem ob oknu, pa tvojih citer nisem slišala. Ti ne veš, kako mi je bilo dolgčas. Ali si pozabil name in na besede, ki si mi jih takrat govoril?«

Anica je prenehala, ni mogla več govoriti, v grlu jo je tiščalo in komaj je zadrževala solze, ki so ji silile na dan.

»Ne, Anica, nisem pozabil nate, toda pozabi kar je bilo. Teško mi je, zelo težko, toda ni mogoče. Jaz sem cigan, nepriljubljen pri drugih; sedaj se ogibljejo mene, potem se bodo pa še tebe! In tudi tvoj oče te ne bo hotel izročiti meni — beraču.«

»Janez, kaj sem ti naredila, da tako govoriš, tega nisem zaslužila.« več ni mogla zadrževati solz, zajokala je . . . Janeza so pretresle njene solze, tudi njemu je bilo hudo.

»Nikar ne jokaj! Pozabi name, jaz bom šel proč, da me ne bo nihče več videl, ti se boš pa omožila, saj je dosti boljših kakor sem jaz in srečna boš.«

»Nikoli, srečna bom le s teboj, ali pa z nobenim. Janez, nikar ne hodi proč, ne pusti me same v žalosti, ostani doma. Saj se bodo oče dali pregovoriti, prosila jih bom na kolenih in gotovo me bodo uslišali!«

»Ni mogoče, ljudje so videli mojo mater, tudi ti si jo videla in te bo sram mene, — sina tako revne matere, imenovati svojega moža.«

»Janez, oh, slabo me poznaš, če kaj takega misliš o meni, ravno tako bom lahko srečna s teboj.«

To je bilo za nesrečnega cigana preveč. Tega ni mislil, da bi bila Anica tako stanovitna; odločil se je, da še ne zapusti tega kraja. Napeti hoče vse moči, da se vse srečno izteče.

»Anica, popolnoma sem bil odločen, da odidem še to noč, toda vidim, da ne morem. Poskusil bom pri tvojem očetu in če se mi ne posreči, potem . . .«

Nekdo je v bližini strahovito zaklel, ciganu je priletelo pod noge težko poleno da je komaj še zaklical »z Bogom« in odskočil proč. Urno kakor podlasica je smuknil med debli češpelj, ki so rastle okoli hiše in se izgubil v noči. Izza plotu je vstal Tine in zažugal za njim s težko pestjo . . .

Bila je nedelja. Vaščani so se prikazovali iz bornih hiš in hiteli v prazničnih oblačilih v cerkev. Bolj zadaj sta šla počasnih korakov z malimi picicami v ustih Mlinar in Gorjak in se nekaj živahno pogovarjala.

»Zadrego imamo sedaj; toliko dela se je nabralo, da človek res komaj čaka nedelje, da se nekoliko odpočije in po-

krepča za prihodnji teden«, je rekel Mlinar.

»Mlinar, postarali smo se, postarali. Kar sam ne vem, kdaj se mi je pobelila glava in kdaj so mi pošle moči.«

»Jaz tudi že čutim, da nisem več tak kakor nekdanj, ko se nisem ustrašil nobene težkoče, nobenega dela; a sedaj sem precej truden, če le količkaj trdo delam. To je dobro, da imam sina in hčer, ki sta mi sedaj dobra opora.«

»Za nas bo potekel čas, stopiti bomo morali nazaj, da pride mlajši rod na naše mesto. Teško se ločim od gospodarstva, a se bom moral. Tine je že dosti star in za nevesto tudi mislim, da ne bo zadrege.«

Pogledal je nekoliko postrani sosedu in pričakoval, kaj bo rekel Mlinar. Toda ta je molčal in menda premišljeval, da bo tudi on moral dati dom sinu in omožiti hčer. Ko le ni hotel Mlinar ničesar ziniti, je Gorjak rekel malo bolj tiho:

»Premišljeval sem o tej stvari in pogledj, ali bi ne bil lep par moj Tine in tvoja Anica. Ničesar huđega ji ne bo pri nas in to veš, da ravno reven nisem, in Tine bi bil tudi s tem zadovoljen.«

»Tega ti še ne morem povedati; bo treba še prej Anico vprašati, ali je zadovoljna s tem, no in potem zastran mene.«

Prišla sta do cerkve in pogovora je bilo konec.

»Se bomo že še pomenili,« je rekel Gorjak in pomešala sta se med množico, ki je čakala pred cerkvijo, da se prične služba božja.

IV.

Gorjak se je čutil svojemu sinu, da je zadnje dni tako nasajen; nobena stvar mu ni po volji. Vprašal ga je, a ničesar ni hotel povedati. Da bi ga malo pomiril in spravil v boljšo voljo, ga je spomnil ženitve.

»No, Tine, kdaj greva k Mlinarju po nevesto? Čas je, da se oženiš; jaz sem omagal in z Anico bi bil menda zadovoljen, kakor si mi sam omenil. Tudi z Mlinarjem sem že govoril in nima nič proti temu.«

Toda Gorjak je slabo naletel; s tem ni spravil Tineta v dobro voljo, ampak zgodilo se je ravno nasprotno.

»Kaj, da bi jaz ostanke pobiral, naj jo le ima tisti cigan, ki lazi za njo. Jaz bom že drugo dobil, saj ni samo Anica. Tisti cigan bo pa že še izvedel, koliko ima opraviti pri naših dekletih. Enkrat je ušel, drugič ne bo več.« Tine je še nekaj mrmral, a oče ga ni več slišal.

Gorjak je obstal in gledal sina. Torej, vse lepe nade, ki jih je gojil dolga leta sam za-se, so šle povodi, minule so, kakor mine vse. In Mlinar mu ni ničesar znil o kakem ciganu, ko je gotovo dobro vedel. Zato je rekel, da mora Anico vprašati. Tudi on se je strinjal s sinom, da noče k hiši take neveste, o kateri bi ljudje govorili, da je gledala svoje čase za ciganom. Bil je preponosen. Na tako posestvo se že dobi še kaka druga čedna in bogata nevesta.

Mlinar je kmalu izvedel, zakaj se ga Gorjakova dva tako ogibljeta. Nekaj časa je samo zmigoval z rameni in nekako razžaljeno pogledoval Gorjaka. Kaj mu je? Saj mu ni ničesar naredil in žal besede mu tudi ni rekel. Toda, ko mu je nekoč klepetava baba povedala, kaj se govori o njegovi Anici in Boštanovem Janezu, mu je bilo takoj vse jasno. Zato se je torej Anica tako branila možitve, ko jo je nekoč vprašal o tem, češ, da je še premlada in da mora vso stvar še premisliti. Sedaj je šele vedel, kaj se je godilo za njegovim hrbtom. Sicer dobri in mirni mož se je razjezil in zvečer po večerji poklical Anico v sobo, da obračunata. Anica se je nekoliko prestrašila, ko jo je oče poklical z osornim glasom, kar ni bila njegova navada. Vedno jo je nazival »Anica« in sedaj naenkrat »Ana« in to z glasom, ki ni pomenjal ničesar dobrega. Kaj, če je morda izvedel o Janezu? Anica je zamižala in se stresla, kakor bi hotela otestiti sicer tako prijetne misli na svojega ljubljence. Pa saj ne more tega vedeti; sama ni nikomur izdala skrivnosti in Janez gotovo tudi ne, saj nima nikogar, ki bi mu lahko zaupal svoje bridkosti in svoje veselje, razen Boštana. Pustila je pomivanje v kuhinji in šla boječe v sobo. Oče je sedel pri mizi in gledal v tla; obrvi je imel namršene in žuljava desnica je stisnjena ležala na mizi. Anica je obstala pri durih in vprašala:

»Oče, kaj bi rači?«

Ta je vzdignil svojo glavo in odgovoril:

»Boš že izvedela! Le malo bliže pridi!«

Hči je ubogala in stopila pred očeta.

»Ana, ali take reči počenjaš za mojim hrbtom? Kaj sem te tega učil, ali tvoja rajna mati? Ali tako povračuješ skrb in ljubezen, ki sem jo imel zate, da se skrivaš pred menoj, pred tvojim očetom?«

»Oče, kaj sem vam naredila, da se jezite name?«

»Poglej jo, sedaj se pa še nevedno dela, kakor bi se nič ne bilo zgodilo. Dekle, nikar me ne jezi še bolj! Kaj pa imaš s ciganom, kaj?«

Mlinar je utihnil in pogledal hčeri z jeznimi očmi v obraz. Anica je zaihtela.

»Oče, ljubi oče, odpustite mi!« in še huje je zajokala.

»Pojdi proč od mene, ali te ni sram, da se družiš s ciganom, ki se ga vsakdo ogiblje.«

»Oče nič nepoštenega ni zraven, samo rada ga imam.«

»Poznaš me, da te ne bom silil, tega in tega vzemi, ampak na prosto voljo ti dam. Kakor si boš postlala, tako boš spala. Ali tega pa ne morem trpeti, da bi bila ti ciganova žena, ki je berač, če mu Boštan ne bo dal posestva, in ljudje te bodo zaničevali. Ali ni dosti domačih fantov, ki so boljši, kakor oni cigan?«

»Oče, niso ne boljši.«

»Zakaj pa Tina ne moreš?«

»Oči, oči, ne morem, tako je surov.«

»Kakor hočeš, neben te siliti, da bi mi kdaj očnala, da sem jaz črna tvoje nesreče, le zmeri si sama, a dokler mi bo le še nezmet pihal, cigari ne bo moč moje hčere. Čeprav je iz zlatca, sramota neben, pa je mir besedi, in udaril je s pesjo po nuzi, da se je kar svesla.«

»Le pojdi sedaj, pa zapomni si moje besede! Če še kaj slišim o cigaru, potem te ni treba več pod mašo pošeno strahno.«

»Oče, usmilite se svojega otroka, ne morem drugače, naj pa mi vzemite srce z njegovimi besedami. Objeda pa je okoli vrata in njene solze so kapale na njegova upadla lica.«

»Anica, ubogaj me! To veš, da ti je dolgo letim, in zato ti branim, da se družiš s cigarom. Saj nimam ničesar proti cigaru, pouden in pošten fant je, kolikor ga jaz poznam, a cigari je le cigari.«

Hči je vedela, da nič ne pomaga, odšla je iz sobe potra z obokanimi očmi. Kakor omotana je zavela po starih stopnicah v svojo sobico in se hitro vrgla na posteljo . . .

Mlinar pa je še dolgo sedel pri mizi in premišljeval o vsem tem, kar se je dogajalo. Hudo mu je bilo, da je moral tako nastopiti proti hčeri, katero je ljubil, kakor nekdoj benu, saj je bila ravno taka: enkrat mu je bilo še žal, da je tako odpravil hčer, drugič se je pa sam izpovrjal, da vse eden način ni mogel drugače, sajer bi postal ugled njegove hiše.

Po vasi se je kmalu izvedelo, zakaj Gorka in Mlinar nista več ona čudra soseda kakor nekdoj in kakaj se tako odlojela drug drugega. Izvedeli so različni o ljudem cigara in Anico. End so porogljivo, da zaničljivo govorili o tej stvari, drugi so se budomučno nasmejevali in le malokateri so pomislili ubopera Janeza, da mu je prišlo slično kaj takega na misel. Tudi Boštana sta slišala razne govorice, ki so se tilkale njunega rejenca. Spogledala sta se, kakor bi beseda reči, zgodilo se je samo to, kar sta še dolgo slutila. A obvešta, ali morda celo kregala ga nista. Saj je tudi on človek, čeprav je cigari in srce ima tudi, dobro, razbočeno srce. In, ali si more pomagati, če je v ljubljeni ravno Mlinarjevo Anico, deklico, ki je edina čutila ljubeč drugih vasčanov z njim, s katero je preživel mladost vse svoje mladostna leta. Naspretno, še voljela sta ga in mu skušali pomagati. Nekoga večera so sedeli vsi trije v hiši in Boštana je rekel kar naravnost:

»Janez, od mladih let sta te imela rada, vzgajala sta te kakor lastnega sina. Otrased si in slutil sem že davno, kar se je zgodilo, jaz ti nič ne branim, le vreni je za čeno, saj je pošteno dekle in berač tudi ne boš. Jaz nimam sorodnikov, vsaj bližnjih ne, star sem tudi še in tebi bom izročil posestvo, da se Mlinarjevo ne bo treba sramovati takega zeta.«

»Oče, nikoli ne bom pozabil, kar ste mi dotrepa storili, vedno se vas bom spominjal s hvalečnostjo, a če ne dohim Anice, potem greva gori, dolet gori . . .«

»Nikar ne bodi neumna, potakaj, saj se morešiti vse stvar še drugače zasučo.«

»Ne, nikoli! Dotro vem, zakaj se me Mlinar brani; cigari sem in cigara se sramuje; greva, katur spadam, k — cigarom, kjer je bila tudi moja mati, da ne bom nikomur vol na poti.«

In res, cigari in je bil še davno popihal ber krile in doline, ko bi bil le še enkrat prišel sam z Anico skupaj. Toda vedno se je kaj pripetilo, da ni mogel doseči svojega namena. Šyodh pa je bil radnje čase zelo čuden. Iščil je raznošen, neodrti, da je inriedal nekako dirje, lica so mu upadla in iz oči mu je plamenela pena in obupanost. Črna kodri so mu pa padali na čelo in zakrivali njegovo temno senca. Ljudem se ni več poznal, sam zase je fivel in vedno premišljeval. Enkrat je bil jeden, da je kotnaj našel svojo cigarsko srav in se kmotaj preumagal, da se ni truščeval nad uničevalci svoje srce, drugič je bil pa potrt in žalosten, da bi se bil najrajši razpokal in storil konec svojemu neveselstvu, trpjenja podnemo življenju. Toda sam se je prestrašil in misli in sklenil je, da vse potkusi, da se dobi Anico. Gondi in planine so mu bili najljubši kraj, kjer je bil sam, kjer ga ni mogli ničče, kjer je lahko sam zase . . . Včasih je mislil, da bi kar rekel Boštanu, da bi šla smutit, toda zavrel je to misel, ker bi potem ne mogel prenesti sramote, ki bi ga čakala, ako bi bil odšel. In Mlinar potovo ne bi privočil, saj je slišal, kako se je zražal nad ženinom - cigarom. Najpametnejše se mu je zdelo, da se pogovori sama z njim, brez prič. Prvilika se mu je kmalu porodila.

(Dalje prihodnjik.)

JAZ GREM ZA MORJE . . .

Lega noč v poljane,
rosne mi oči so,
fantje, glejte, zame
več ti kraji misol!

Ourpanla roka
v dnah mi je svanbenih,
ki z njo čem sem stavil
si v želji plamenih.

V bejnih vredih pol sem
iz jedina kupe,
ko povijal v hrande
sem mladost upe.

Pa zavisti srde
dom so razdejade,
temne kletve moje
setve so zapale.

Tužna mi je duša
rosne mi oči so,
kaj ne, fantje, zame
več ti kraji misol!

O, jaz grem za morje,
tja, kjer ni vinarja,
tja, kjer v hodi mila
kralja ne udarja!

TI BREZBERČNI MAJHNI . . .

Ti brezberčni majhni ti,
ko od nas sivo je vnel
vse po vrsti je udjel,
vsem po vrsti je cvetlic
rdečih dajalil sredi dir —
dodu se poklinali mi!

Ti brezberčni majhni ti,
vse svet v tvi prerodil je,
mtera ovenodil je
še gori osebova,
le raz glava čedova
stojil bekih snepov ni!
Ti bera, čudi majhni ti!

Majhni piskrčki.

Majhen piskrček jako vikipi,
pravi prepovar. Takih majhnih piskrčkov je tudi največ po nekaterih naših izobraževalnih društvih. Velik krič je z njihni, največja očala so, ki ovirajo razvoj in napredek po društvi in grose veselje do društvenega dela vodite, ljema društev.

Da se je tako razmnožila bratovščina piskrčkov je nekaj kriva napačna vzgoja po društvih, nekaj pa splešna človeška slabost. Ko so se začela društva in odseki ustanavljati, je zelo manjkalo vnetih in postrtovarnih delavcev. Naši nasprotniki so nas zaničevali, društva so občekovali in lagali so, kar se je dalo, tudi naši ljudje so gledali društva postrani kot vsako novotarijo, nekateri so celo sedli nasprotnikom na lim in so jim bolj ali manj vrjeli. Zato je naravno, da so za obranizacijo vneti voditelji hvaležno podražili in radi hvalili vsakega fanta in dekleta, ki je začel delati v naših društvih kot odbornik, pevec, igralec, govornik ali telovadec. Nasprotniki so zaničevali in smešili društvene prireditve, zato je bilo treba od naše strani hvale in navdušenja, da niso fantje in dekleta obupali in izgubili veselja. Ne smemo se čuditi, če se je večkrat preved hvalilo, hvalilo stvari, ki niso bile hvalile vredne.

Hvala je pa silno nevarno zdravilo. Če bi se prodajala v steklenicah kot so zdravila, bi morala biti na vsak način naslikana na steklenicah mrtvaška glava, kakor na steklenicah s strupom, ki bi opominjala h previdnosti. Nekateri člani naših organizacij so se s hvalo tako razvadili, da jim sodaj navadna hvala že ne zadostuje, človek mora že izbrati besodo. Da bi pa človek po resnici in pravici izrekel sodbo o kaki društveni prireditvi, to pa je celo ne, takoj vskipe prizadeji piskrčki, brž so

sliši: »Če jim nisem dober, naj pa druga dobe« ali pa »Pa drugič ne bom, saj ni da bi moral, brez društva se lahko opravi« in podobne toliko ali še manj modre besede.

Sedaj je naša organizacija močna, dovolj je fantov in deklet, ki umevajo pomen naših društev in radi delajo v njih. S samo hvalo se torej lahko odjenja. Ravno nasprotno. Prav bi bilo, da bi se o predstavah in orlovskih prireditvah vedno opozarjalo na napake in poučevalo, kako naj se odpravijo. Društveni člani naj spoznajo, da je slaba samo graja nasprotnikov in vpricho nasprotnikov, ker izvira iz škodoželjnosti in zavisti, graja tovarišev in tovarišič pa upoštevanja vredna, ker ima namen napake odpraviti ali izboljšati. Seveda tistih sitnikov tudi ni vredno poslušati, ki povsod vidijo same napake in slabosti in z največjim veseljem pripovedujejo povsod, tudi pri nasprotnikih o njih. Opozarjati na napake je težko delo, prav bo to izvršil le, kdor ima srce za društvo in člane. Kdor bo napačno in brez potrebe grajal, bo pa še veliko bolj škodoval kot tisti, ki je napačno in brez potrebe hvalil. Fantje in dekleta, mi se pa varujmo, da ne bomo majhni piskrčki, da nam ne bo pri vsakem majhnem plamenčku takoj zavrelo in vskipelo! Skrbimo, da bo moral reči, kdor bo o nas govoril, da lahko mnogo prenesemo, da nismo piskrčki, ampak globoke duše!

Glavne poteze ustavnega življenja.

V malokaterem oziru so se v zadnjem času pojmi bolj izpremenili kakor glede udejstvovanja države. Pred kakimi dobrimi 100 leti se je splošno mislilo, da je država najvišje na svetu in da se njen delokrog razteza na vse panoge človeškega življenja. Ni bilo niti ene stvarice, kamor bi ne smela seči državna oblast. Bila je doba takozvanega prosvitljenega absolutizma. Država je smatrala svoje podložnike za otroke, ki se jih nikjer ne sme pustiti samih brez varstva in ki ne smejo nikjer pokazati svoje lastne volje. Prišlo je tako daleč, da je državna oblast posegla tudi v popolnoma njej tuji delokrog, v notranjecerkvene in verske zadeve. Naravnost smešno se sliši dandanes, da je določil cesar Jožef II., ki je bil sicer izvrsten vladar, največji prijatelj kmeta in zatiranega ljudstva, koliko sveč sme goreti v cerkvi pri maši, če je peta, in koliko, če je tiha. Bistvo onega načina vladanja je pa bilo, da ni bilo nobenih postav, nobenih mej, po katerih bi bil omejen cesar. Izražena vsakokratna cesarjeva volja je pa pomenjala to, kar danes postava. Naravno je, da je morala rasti med ljudstvom, ki je polagoma prišlo vsled večje izobrazbe do spoznanja, nevolja, da je v takih verigah, da se ne more svobodno gibati. In na Francoskem je

dala ta ljudska duša najprej duška tej nezadovoljnosti. Francoska revolucija ali preobrat leta 1789. in pozneje je velik mejnik med starim in novim vladnim sistemom.

Pred nekako 100 leti se je začelo gibanje tudi drugod. Namen je bil povsod, da se doseže večja prostost v okviru ustave. Kaj torej pomeni beseda ustava ali konstitucionalizem, ki se tako rada imenuje dandanes? Vsak, ki bere najnavadnejši časnik, naleti na to besedo. Ustava je vsota zakonov o najvišji državni oblasti in o pravicah in dolžnostih posameznikov. Napisani so pa ti zakoni v državnih osnovnih ali temeljnih zakonih. S temi zakoni se hoče ustvariti nekaj stalnega, kar bi se ne moglo tako lahko predrugačiti. Z njimi se garantira za svobodno in prosto državljansko življenje. Zato je določeno, da je treba za izpremembo državnega osnovnega zakona dve tretjini vseh glasov v državni zbornici in v gosposki in zraven tudi potrjenja cesarjevega. Za izpremembo kakega drugega zakona zadostuje samo nadpolovična večina glasov in cesarjeva potrditev.

V dobi absolutizma je bil cesar vse. Bil je edini, ki je imel za govoriti pri postavodaji. V ustavni dobi, ki se je začela pri nas leta 1848., potem pa nekaj časa prenehala, cesar sam ne more dati nobene postave, ampak deli svojo prejšnjo izključno pravico s postavodajalnimi zbori, državnim in deželnimi zbori.

V nasprotju s postavodajo ima pa pri nas vladar še zmerom vso upravo, to je izvrševanje državnih poslov v rokah. Razlika proti prejšnjim časom je glavno v tem, da je bil prej v tem oziru popolnoma prost in nenavezan; zdaj pa mora imeti ministre, ki morajo podpisati vsak državni akt in ki so za to delo odgovorni parlamentu. Da, mogoče je še celo, da se minister, ki ne dela prav, odstavi in kaznuje celo proti volji vladarjevi. Pri nas imamo namreč neko sodišče, ki je tako sestavljeno, da odloči pri obtožbah ministrov popolnoma prosto brez ozira na levo ali desno. Nadalje pa izvršujejo nadzorstvo nad državno upravo še razna neodvisna sodišča, kakor upravno in državno sodišče, ki pregledajo pri zasebnih in javnih pritožbah popolnoma prosto, če se po uradnikih niso kršile postave, v mejah katerih se mora vršiti državna uprava. Ti dve omejitvi pri izvrševanju državnih poslov sta glavni pridobitvi ustave in sta se povsod najprej zahtevali.

Na videz se vidi, kakor da bi imel vladar tudi še dandanes vso oblast v sodnijskih stvareh v rokah. Vse razsodbe se začenjajo s tem, da se je razsodilo v imenu cesarja. V bistvu pa stoji stvar precej drugače. V državnih temeljnih zakonih je delokrog sodnikov natančno določen. Sodnik je pri reševanju spornih ali kaznivih vprašanj popolnoma prost — seveda vezan na zakone —, višji uradniki ali cesar

nimajo nanj nobenega vpliva. Sodnik je samostojen in neodvisen. Oblast cesarjeva sega v toliko, da imenuje vse sodnike; vendar se potem sodnika proti njegovi volji ne sme odstaviti ali prestaviti, imenuje se sodnik do smrti. To so garancije, da se vrši pravica v pravih mejah, popolnoma neodvisno od raznih vplivov. In še nekaj je, kar je priborilo moderno ustavno naziranje. Sodnik in država obenem sta dolžna odškodnino za vse krivice, ki so jih prizadeli sodniki ali njim podložni v izvrševanju svojih dolžnosti. Če je bil kdo po krivem obsojen v ječo ali na smrt, lahko tirja sam ali bližnji upravičenci odškodnino v gotovih mejah.

Rekli smo zgoraj, da ustava obsega tudi določila o pravicah in dolžnostih posameznikov. Do zdaj smo govorili samo šele o najvišji državni oblasti, ustava pa daje tudi posameznikom posebne pravice, upoštevajoč, da tvorijo jedro države prosti državljani. Te posebne človeške in državljanske pravice so se v bolj motnih obdobjih najprej izcimile v malih, ameriških državah 18. stoletja, ki so obstajale iz evropskih naseljencev. Javno in javno jih obsega slavna francoska deklaracija (objava) iz leta 1791. Najlepše so pa obsežene v belgijski ustavi, ki je bila za zgled vsem ustavam na evropski celinii. Pri nas so zdaj obsežene v državnih temeljnih zakonih iz leta 1867.

Pravica vsakega človeka je osebna prostost, izvor človeškega dostojanstva. Kaj ta pomeni, si moremo predstavljati šele jasno, če pogledamo daleč nazaj še preko dobe absolutizma v začetno zgodovino, ko je še vladala sužnost in na poznejše izrodke in naslednike sužnosti. Kakšen revček je bil suženj ali napol-suženj, ni treba praviti. Pri nas je postava taka, da se vsak osvobodí suženjskih vezi v tistem trenutku, ko pride v ozemlje ali na ladjo naše države ali v oblast našega državljanca. Recimo, da bi doli v Afriki kje, kjer so še sedaj sužnji, utekel kak zamorski suženj na našo ladjo, je od tedaj naprej prost človek in naša država mora braniti njegovo prostost. Kaj da pomeni zlata osebna prostost, že precej pove zgodovina tlačanstva in graščinske podložnosti. Graščinski podložnik, kakoršnih je bila ogromna večina naših ljudi, ni mogel svobodno gospodariti. Če se je kdo hotel oženiti ali omožiti, je moral dobiti dovoljenje graščakovo, ki mu ga je lahko odrekel, kadar je hotel. Če je kdo hotel dati sina v šolo študirat, je imel zopet prvo besedo graščak. Rokodelstva se je smel iti kdo učiti samo z izrecnim graščakovim dovoljenjem.

Ozirali so se pa v vseh ustavah premalo na delavce. V tem oziru se pogreša še marsikaj, seveda stvar je težko izpeljati. Službena sužnost tovarniških delavcev je zelo podobna graščinskemu podložništvu kmetov. Tudi v tem oziru se je že skušalo vplivati z državnimi temeljnimi zakoni in to na Francoskem in v Švici; nastal je pojem

pravice do dela in eksistence (življenjskega obstanka). Te krilate besede se še sedaj bleste v zahtevah socialne demokracije. Pa stvar, na ta način rešena, se ni nikjer posrečila.

Najvažnejša posledica pravice do osebne prostosti je pa varstvo pred svojevoljnimi zapiranjem. V prejšnjih časih se je večkrat zgodilo, da je izdal vladar ali kaka visoka uradniška glava ukaz, naj se vjame gotovega človeka. Na ta način so se zgodile vnebovpijoče krivice. Še dandanes se to drugod po svetu marsikje dogaja. Na primer na Turškem je bila še pred kratkim postavno dovoljena in dandanes tudi še v resnici izvrševana navada, da je izdal turški sultan povelje, da naj polove najlepša dekleta njegove države in naj jih pripeljejo k njemu; sultan je potem odločil, katera dekleta pridejo v njegov harem, to je med število njegovih žena. Turška ali mohamedanska vera namreč dovoljuje mnogoženstvo.

Pri nas je pa varstvo pred samovoljnimi omejevanjem osebne svobode veliko. Noben človek ne sme imeti drugega vklenjenega ali zaprtega. Zgodilo se je že večkrat, da je vjel kdo kakega vlomilca, ga zaprl v svojo klet in šel šele čez nekaj časa stvar naznanit pristojni oblasti. Dosegel je pa na ta način samo obratno, kaznovali in zaprli so še njega. Pravilo pri nas je: Zapirati sme samo sodnija v postavno določenih mejah. Če pa je zasačila in zaprla koga kaka druga gosposka, orožništvo ali policija ali županstvo, za kar ima v izrednih slučajih pravico, mora pripeljati zasačenega v teku 48 ur pred pristojnega sodnika, ki ukrene vse nadaljne korake.

Velikega pomena je tudi pravica, da gre človek, kamor hoče, da si prosto izbere bivališče. Za izseljevanje je bilo potrebno v prejšnjih časih izrecno dovoljenje, ki so ga odrekli, kadar so hoteli. Sicer so ga smatrali, če se je kljub temu izselil, za neživega in brez potomcev in sorodnikov; vzela mu je država vse premoženje in njegove poslednje volje niso upoštevali. Da se je pa kdo smel izseliti z državnim dovoljenjem, je moral plačati še poseben davek, neko odkupnino. Dandanes je pa izseljevanje omejeno samo po vojaški dolžnosti. Kdor je zadostil vojaški dolžnosti, gre svobodno, kamor hoče. Kdor je pa še v vojaški zavezi, mora prositi za dovoljenje pri vojnem ministrstvu, oziroma pri ministrstvu za deželno brambo, če je že prideljen k deželni brambi. Otrokom pred 16. letom, ki se izselijo v spremstvu svojih starišev, se izseljenje navadno dovoli, po 16. letu pa že ne več. Če je kdo dolžan, iti samo še v črno vojsko, nima v tem oziru nikakih zaprek.

Nasprotno pa ima državljan tudi pravico, bivati v državi. Dočim država lahko spodi iz svoje srede tujca, če se ji zdi nadležen ali če ne izpolnjuje državnih postav, ne sme kaj takega storiti s svojim državljanom. Druga stvar je seveda, v katerem kraju, v kateri ob-

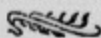
čini je kdo. V tem oziru veljajo naslednja postavna določila. Iz občine, v katero je kdo pristojen, se ne sme spoditi nikogar in pod nobenimi okoliščinami ne. Če je pa kdo v občini, kamor ne sliši, v javno pohujšanje in v kvar javni varnosti ali če se je bati, da bi obubožal, ga lahko občinski zastop spodi iz občine in mu pod kaznijo prepove, da bi se vrnil. To je zelo dalekosežna pravica občinskega zastopa. Če je kje kak nadležen pritepenec, ki ljudem samo nagaja in tako dela zoper javno varnost in mir in si ljudje ne morejo drugače pomagati, tedaj občinski može na noge pri občinskih sejah!

Lepa pravica je tudi prostost zasebne lastnine. Tukaj smo mi čisto drugačnih misli kakor socialni demokratje, ki zahtevajo, da naj se zasebna lastnina odpravi in naj bo svet vsem skupen. Dandanes vsak lahko dobi lastnino, vsak lahko kupi svet. V prejšnjih časih Judje in pa tisti, ki niso imeli deželne pravice v tisti kronovini, niso mogli kupiti kakega posestva. Kranjec ni mogel kupiti sveta na Češkem. Lastnina se varuje in razlastitev, to je, da se odvzame lastnina ali kaka druga pravica proti odškodnini, je mogoča le tedaj, če to določi kak poseben zakon. Razlastitev je pogostna pri izpeljavi železnic. Če delajo kje kak vodovod, ki je v splošno korist večje okolice, se ljudem ne more vodne pravice ali sveta kar tako tjevendan vzeti, ampak je za to potrebna posebna postava, ki dovoli z ozirom na splošno dobro, da se na ta način proti odškodnini dobi potrebne pravice.

Druge državljanske pravice so še pravica enakosti, ki zahteva, da so vsi ljudje, bogatini in reveži, plemenitaši in kajzarji, pred postavo enaki; enakost in enakovrednost vseh veroizpovedovanj in narodov, ki pa je skoro samo na popirju. Ustavimo se samo še pri eni pravici, pri pisemski tajnosti.

Pisma se niso časi tako varovala kakor dandanes. Nobenih postav ni bilo, da bi ne smela gosposka, če se ji je zdelo koristno, odpreti ali zapleniti pisma. Danes je pa v državnih osnovnih zakonih varovana pisemska tajnost; natančno je določeno, pod katerimi pogoji sme gosposka pisma odpreti ali zapleniti, namreč v gotovih mejah pri hišni preiskavi, v slučaju vojske, na podlagi sodnijske zapovedi in če je kdo zaprt. Drugače so pa določene stroge kazni. Če se kdo pregreši proti pisemski tajnosti, se kaznuje z globo do 1000 K ali z zaporom do treh mesecev; če pa to stori kaka uradna oseba, n. pr. kak pismonoša, se kaznuje z zaporom do šest mesecev in z izgubo službe.

Za vse državljanske in človeške pravice je pa še posebna garancija v državnem sodišču na Dunaju, ki prosto odloča, če je kdo žaljen ali oškodovan v svojih pravicah. Veliko prostosti uživamo dandanes v ustavni dobi, samo zavedamo se še premalo!

Društveni vestnik

Katoliško slov. izobraž. društvo pri Sv. Heleni vabi k slavnosti blagoslovljenja novega »Društvenega doma« pri Sv. Heleni, ki se vrši v nedeljo, 24. septembra 1911. Spored: Dopoldne: 1. Ob 9. uri sprejem slavnih društev, Orlov in drugih dobrodošlih gostov v Kamnici. 2. Ob tri četrt na 10. uro odkorakajo društva s sl. orlovsko godbo iz D. M. v Polju na čelu v župno cerkev, kjer bo ob 10. uri cerkveni govor in sveča maša. 3. Po cerkvenem opravilu pred Društvenim domom govor. 4. Blagoslovljenje Društvenega doma. 5. Odhod slavnih društev z zastavami in godbo na čelu od Društvenega doma skozi Dopsko nazaj v Kamnico h g. Zupančiču. — Po dokončani dopoldanski slavnosti obed v gostilni g. Zupančiča v Kamnici. — Popoldne: 1. Ob pol 3. uri v župni cerkvi litanije z blagoslovoma. 2. Ob pol 4. uri začetek javne telovadbe. 3. Po telovadbi veselica z godbo in petjem. — Vstopnina k telovadbi in veselici 30 vin., Orli v kroju vstopnine prosti. — Slavnost se vrši ob vsakem vremenu. — Odbor.

Ajdovec pri Žužemberku. Preteklo nedeljo, dne 11. septembra, je napravilo tukajšnje pevsko in izobraževalno društvo »Škrjanček« veselico pod novim kozolcem gospodarja Jožefa Legana, katerega so fantje prav lepo okrasili in priredili za igro. Nastopili so fantje v prav lepih in izbranih točkah ter razveselili vse s svojim petjem. V igri »Trije tički« so nam napravili veliko smeha in poštene zabave. Vso svojo spretnost so pa pokazali naši vrlji »Škrjančki« v spevoigrji »Kovačev študent«, katero so igrali in peli tako dovršeno, da bi lahko nastopili ž njo tudi na kakem mesinem odru in bi tudi tam želi popolno zadovoljstvo in pohvalo. Zato smo se vračali od igre vsi veseli, celo gostje iz sosednjega Žužemberka in Dvora, gospodje in gospe, so odhajali vzradoščeni in zadovoljni. Prebili smo par veselih uric, ki so jih nam preskrbeli naši vrlji fantje, obenem pa smo se udeležili zadnje prireditve, h kateri je največ pripomogel gospod organist Ferdo Silih, ki pa nas zapusti, ker odhaja k vojakom. Naj ga spremlja povsodi sreča in blagoslov božji! — Društvo »Škrjanček« izreka pristržno zahvalo vsem, ki so na kakršnikoli način pripomogli k tej predstavi, posebno še gospodarju, ki je prepustil brezplačno prostor za veselico.

Žiri. Orli idrijskega okrožja so priredili pretečeno nedeljo telovadbo s primerno veselico. Ne manj nego sto mladih, močnih fantov smo našli pod dvema zastavama. Prihiteli so bratje Orli razven iz domačega okrožja tudi z daljnih Jesenic, Goriške, Škofje Loke, Stare Loke (z zastavo), Koroške Bele, Vrhnike, Dol. in Gor. Logatca. Veseli smo bili pogumnega nastopa mladeni-

čev, ki so pokazali, da jim je dušna izobrazba, združena s telesno vajo več nego podlo zabavljanje, ponočevanje, pijančevanje. Ti pač niso tisti, — smo si mislili, ko smo zrihi jasne, pogumne obraze mladeničev in se spomnili besedi, ki jih je govoril v cerkvi č. gosp. kaplan Janko Cegnar Orlom — ti mladi junaki pač niso tisti, ki bi hoteli služiti dvema gospodoma, Bogu in vragu, resnici in laži, poštenosti in podlosti. Bolje odkrit sovražnik, nego neznačen prijatelj! Če moramo vse vaje pohvalno omeniti, pri katerih so pokazali mnogi veliko telesno moč, večina lepo izurjenost, vsi pa izborno disciplino, potem smemo biti prav posebno veseli lepo uspele moreške. Na ljudstvo, ki je videlo v Zireh to vajo prvokrat, je napravila ta vojaška igra lep vtis. To je za fante, so dejali, ki morajo postati nekoč vojaki. Nevihta, ki je hitro prišla in hitro minula, nas je le v toliko zbegala, da smo morali celotni program nekaj prestaviti. Godba, ki je to pot sodelovala pri obhodu, vajah in veselici, je bila domača žirovska ter si je s svojim neumornim, prav dobrim igranjem zaslužila ploskanje in živahno pohvalo vsega občinstva. Pevskega zbora iz Idrije, ki je pod sigurnim vodstvom g. Grudna oskrboval petje dopoldne in popoldne v cerkvi in pri veselici, ne omenjamo samo, da mu izrečemo tu priznanje za dovršeno petje in prisrčno hvalo za trud, marveč da opozorimo Orle, kako koristno in častno je, ako morejo razpolagati pri takšnih prilikah z lastnim pevskim zborom. Bil je lep dan — kmalu zopet!

Iz Prežganja pri Litiji. Dne 24. septembra popoldne napravi tukajšnje katoliško slovensko izobraževalno društvo oziroma telovadni odsek Orle veselo, obstoječo iz igre, petja, govora, srečolova, telovadbe in proste zabave. Vabijo se bližnji Orli in vsi prijatelji slovenske krščansko-socialne organizacije. Spored bo naslednji: Ob dveh popoldne korakajo Orli v cerkev k litanijam, po litanijah uprizoritev igre v dveh dejanjih »Vrban Smukova ženitev«, potem sledi petje moškega in ženskega zbora, telovadba, srečolov, dražba koštruna in druge stvari. Pridite v obilnem številu! Na zdar!

Izraz katoliško - narodnega mišljenja na Vačah velike večine faranov je nova zastava našega izobraževalnega društva, ki je bila v nedeljo, dne 16. julija, slavnostno blagoslovljena. Zastava je krasno delo gdč. Sattnerjeve iz Ljubljane ter nosi na beli strani podobo farnega patrona sv. Andreja, na rdeči pa orla. Izvirno delo umetnico samo hvale, tudi cena je razmerno zelo nizka, zato pa gdč. Sattnerjevo izmed znanih tvrdk našim društvom za enake prilike v prvi vrsti priporočamo. Pa kako vneto so pokazali farani! Zadnje tri dni so možje in fantje v Zapšah lepo priredili veselilni prostor, dekleta so pletle vence in zbirale dobitke, v soboto večer so s široke seti in Slivne zablížčali

kresovi; krepki fantje iz Slivne, Vač in okolice so na nedeljo zjutraj po trgu postavili mlaje in slavoloke; na Vačah je poleg običajnih še petero samostojnih in zavednih posestnikov razobesilo zastave, česar naši nasprotniki ne morejo preboleti. Farna cerkev je bila slavnostno okrašena. Domačega in tujeja ljudstva je prišlo več nego smo mogli pričakovati. Zunaj trga smo pozdravili Orle in društvenike iz Moravč, Šmarčnega, Litije, zastopani so bili Orli »Šentpeterskega prosvetnega društva« iz Ljubljane, Dev. Mar. v Polju in Radeč, da smo našli končno 72 krojev s 14 trobentači. Orli so korakali ter veselo trobili v krasnem sprevedu z moravško zastavo proti cerkvi. Iz Osoletove hiše se usujejo nanje šopki. Iz društva ide spreved Marijine družbe z zastavo, osem najmlajših deklic z vencami nese na modrih trakovih v belo zavito zastavo. Gospod Beranič iz Litije je v cerkvi, ki je bila topot nabitó polna, napravil vzoren red. V krasnem govoru je veleč. g. dekan Jan. Bizjan iz Moravč prav dostojanstveno pojasnil pomen slavnosti. Pri slovesni sveti maši so mu asistirali čč. gg. Evg. Legat in Janko Jovan iz Ljubljane ter g. župnik Josip Koblar s Save. Pri oltarju so stregli štirje Orli v kroju. Po sveti maši je vladalo slavnostno razpóloženje med množico ljudstva, ko je veleč. g. dekan blagoslovil zastavo; kaj šele, ko se je razvita zastava prvič dvignila ter smo jo med pritrkavanjem zvonov nesli v sprevedu skozi trg. Gostje so bili v gostilni pri Osoletu in Mrvetu dobro in ceno postreženi. Po slovesnih litanijah odrine velika množica na veselico v Zapše, kjer je izborno govoril g. Janko Jovan iz Ljubljane ter pozdravljali zastopniki društev. Šmarčani in Moravčani so uprizorjali šaljivé prizore. Nadaljno zabavo in srečolov nam je nekoliko skazila nevihta, ki je prihrula sem od Kamnika, navdušenja nam pa ni ohladila. Zastavi je vendar prinesla veselica 169 kron čistega. Dancs je zastava že plačana ter ostane enako kakor šolska in dekliška last farne cerkve. Izredna slavnost pa ostane ljudstvu v lepem spominu. Da se bodo nasprotniki prizadevali lep vtis zmanjšati ter ta izraz krščanskega mišljenja po svoji navadi ogrditi, to smo že naprej vedeli. Zastava naša nima namena držati naprednih društev, ki so na Vačah le na papirju in v gostilni, tudi naših »naprednjakov« ne, saj se vendar ne izplača. Zastava naša bodi znamenje miru, kakršnega daje življenje po sveti veri; znamenje prostosti srca, ki ne služi grehu; znamenje neustrašenosti za svoje prepričanje, ki nam jo na njej kaže podoba sv. Andreja! Poleg tega pa bodi tudi znamenje ločitve v dva tabora po besedah našega Zveščarja: »Prišel sem razdvojiti človeka zoper njegovega očeta, hčer zoper njeno mater, nevesto zoper njeno taščo. In človekovi sovražniki bodo njegovi domači.« »Dvema gospodoma ne more nihče služiti.« Proč s polovičarstvom, saj srednja pot ni

mogoča! Kakor nekda pred Pilatom je še danes samo dvojna odločitev: Ali Kristus — ali Baraba!

Zastopniki in potovalci!

za obiske zasebnih prodajalcev s sukninim blagom za gospe in dame se sprejmo proti visoki proviziji event. pozneje stalno pri prvi razpoš. blaga. Ponudbe pod: „Weitfirma 92462“ na anončno pisarno M. Dukcs Nachf. Dunaj 1/1. 2714 Narav. nakup. Ustanovlj. 1870.

Priporočamo novo trgovino manufakturn. blaga

J. Ciuha
»Pod Trančo«
Ljubljana, Stari trg št. 1.
1960 prej bazar
postaja elektronske železnice.

Le naravnost od tovarniške razpóšiljalnice

„Sudetia“ 2532

Krnov št. 42 (avstr. Šlezija) kupite

blago za moške in ženske obleke kakor tudi šleske platnino najboljšo kakovosti po najnižji tovarniški cenah. Ostanke zelo poceni. Zakažite vzorca. Brezno vsejške novosti.

Vseh vrst
2428 bluz 8
perila
oblek
predpasnikov

Fischer & Bondy
Plzen.

Tovarna predpasnikov in perila.

Ilustrirani ceniki zastenj. Pošiljajte za poskušnjo proti povzetju. Samo na razpredajalce.

Hiša

pred 2 leti čisto prenovljena, zraven vrt, vodovod v veži. Je pri farni cerkvi v Mošnjah, t. j. 10 minut od Brezja, se proda za 4400 K. Jakob Suštaršič, Mošnje št. 7, p. Radevjičca. 2732

! Ceni fotograf. aparati !

Kompletni fotograf. aparati dajo znamenito dobre slike, s ploščami, papirjem, kemikalijami in podokom velikost slik 9x9 cm, K 150, 9x12 cm K 380, 5-70, 9-70 itd. (poština posebej).

Natančne krasne kamere in dvojni anastigmati nedosežni in poceni!

Rabljeni aparati in objektivni znanih tvrdk zelo poceni! Glavni ceniki obsegajoči 120 strani zastenj, ravnotako prilježnostni ceniki.

1878 Elfr. Birnbaum tovarna fotograf. aparatov Hirschberg 326, Češko.

V Ameriko in Kanado

vožnja s **Cunard Line** bližnji odhod iz domače luke

Trsta: Pannonia 26./9., Charpatia 10./10., Ultonia 24./10. 1911.

Iz Liverpoola: Lusitania (najboljši največji in najlepši parnik sveta), 7./10., 28./10., 18./11. 1911, Mauretania 23./9., 21./10., 11./11. 1911.

Pojasnila in vožne karte pri **Andreju Odaseku**, Ljubljana, Slomšk. ul. 25, blizu cerkve Srca Jezusov. Cena vožnji Trst-New-York III. razred K 170 — za odraslo osebo všteti davek in K 100 — za otroka pod deset let všteti davek.

Daje po

4³/₄ %

Vzajemno podporno društvo v Ljubljani

Kongresni trg 19

registrovana zadruga z omejenim poroštvom

Kongresni trg 19

sprejema hranilne vloge vsak delavnik od 8. do 12. ure dopoldne in jih obrestuje - **po 4³/₄ %** brez odbitka, tako, da dobi vlagatelj od vsakih vloženi 100 K čistih 4 K 75 v na leto. Rentni davek plačuje društvo samo. Daje tudi svojim članom **predujme** na osebni kredit, vračljive v 7 in pol letih (90 mesecih ali 390 tednih) v tedenskih, oziroma mesečnih obrokih, kakor tudi posojila na zadolžnice in menjice.

Dr. Fr. Dolšak l. r.,
zdravnik v Ljubljani, podpredsednik,

Prelat A. Kalan l. r.,
predsednik.

Kanonik I. Sušnik l. r.,
podpredsednik.

2555

Avstrijska družba z omej. jamstvom za Benz-motorje, Dunaj X., Mannhartgasse 4.

Luksusomobili

DINAMI

BENZ

- DIESEL -
- SESALNI PLINO -
- BENZOL -
- NASUROVO OLJE -
- BENZIN -
- ELEKTRO -

MOTORJI

Kompletne
Električne centrale

856

Teoroni in špedijski vozovi

Glavno zastopstvo za Kranjsko: Zavod za tehnične in elektrotehnične naprave, Ljubljana, Dunajska cesta. Istotam so motorji na ogled.

Najboljša in najsigurnejša prilika za štedenje!

Denarni promet do 31. decembra 1910
čez 87 milijonov kron.

Lastna glavnica K 608.996.84

Stanje vlog dne 31. decembra 1910
čez 21 milijonov kron.

LJUDSKA POSOJILNICA

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

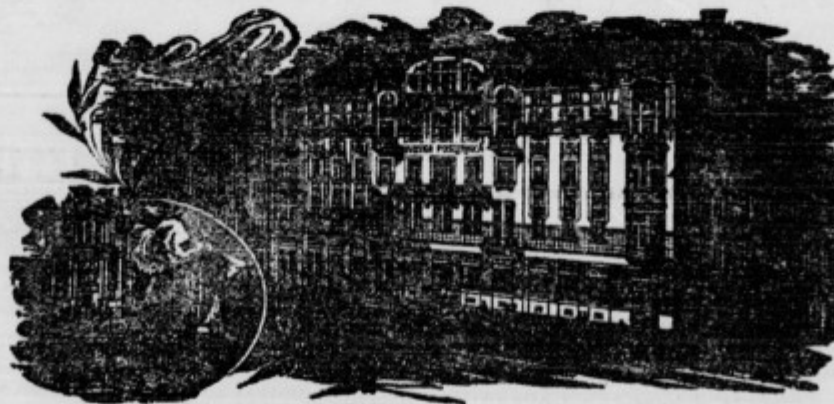
6

Ljubljana, Miklošičeva cesta št. 6, pritličje, v lastni hiši nasproti hotela „Unlon“ za frančiškansko cerkvijo

sprejema **hranilne vloge** vsak delavnik od 8. ure zjutraj do 1. ure popoldan ter jih obrestuje po

4¹/₂ %

brez kakega odbitka, tako da prejme vložnik od vsakih vloženi 100 kron čistih 4.50 kron na leto.

Za nalaganje po pošti so poštino-hran. položnice na razpolaganje. Sprejema tudi vloge od svojih zadružnikov na tekoči račun ter daje istim posojila proti vknjižbi z in brez amortizacije, na osebni kredit (proti poroštvu) in zastavi vredn. papirjev. Menjice se najkulant. eskomptirajo.

Dr. Ivan Šusteršič, predsed. Josip Šiška, stolni kanonik, podpredsed. Odborniki: Anton Belec, posestnik, podjetnik in trgovec v Št. Vidu n. L. Fran Povše, vodja, graščak, državni in deželni poslanec. Anton Kobl, deželni poslanec, posestnik in trgovec, Breg p. B. Karol Kauschegg, veleposestnik v Ljubljani. Matija Kolar, stolni dekan v Ljubljani. Ivan Kregar, podpredsednik, trg. in obrt. zbornice in hišni posest. v Ljubljani. Fran Leskovič, hišni posestnik in blagajnik »Ljudske posojilnice«. Ivan Pollak ml., tovarnar. Karol Pollak, tovarnar in posestnik v Ljubljani. Gregor Šilbar, župnik na Rudniku.